

до бажаного майбутнього : монографія / за заг. та наук. ред. І.А. Чикаренко, Т.В. Маматової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2021. С. 26–45.

5. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки : Постанова Кабінету міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п#Text> (дата звернення: 07.07.2021).

6. Удод Є. Г. Програмування розвитку місцевого самоврядування: регіональний досвід і сучасні виклики. *Аспекти публічного управління*. 2020. Том 8. № 2. С. 131–140. DOI: <https://doi.org/10.15421/152027>.

7. Удод Є. Г. Формування регіональної системи підтримки проєктів місцевого розвитку: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.04. Дніпро, 2020. 20 с.

8. Udod Y. Conceptual background of the monocity transformation in a harmony-structured economy: a case of Kryvyi Rih city. *European Journal of Economics and Management*. 2020. Vol. 6. Iss. 3. P. 57–65.

9. Удод Є. Г. Структурування функції якості (QFD) як інструмент планування й оцінювання проєктів місцевого розвитку. *Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика* : матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Харків, 18-19 березня 2020 р.). Харків: НУЦЗУ, 2020. С. 173–176.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-121-3-23>

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ЗМІЦНЕННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Рибка А. О.

*аспірант кафедри публічного управління та публічної служби
Національної академії державного управління
при Президентові України
м. Київ, Україна*

Актуальність і важливість наукових досліджень проблем та перспектив формування людського капіталу в Україні зумовлює те, що в сучасному суспільстві саме людський капітал визначає конкурентоспроможність економічної системи, виступає ключовим ресурсом її розвитку, сьогодні людський капітал стає основою національного багатства. В умовах інтенсивних змін в економічному й соціальному

житті вкрай важливо мати науково обґрунтований напрям розвитку країни. Адже саме в процесі поєднання людського й природного капіталу здійснюється виробництво, будується і розвивається економіка, зростає добробут людей, міцнішає держава. Основним завданням формування та розвитку вітчизняного людського капіталу є будівництво суверенної та незалежної, унітарної, демократичної, правової та соціальної держави України з урахуванням сучасних аспектів прогресу людства. Людський капітал – як потенціал індивідуумів – є найбільш важливою довгостроковою інвестицією будь-якої держави [1, с. 160].

За результатами дослідження факторів економічного зростання, проведеного Світовим банком у 192 країнах, у 64 % країн економічне зростання досягається за рахунок саме людського капіталу, і лише у 16 % країн – за рахунок використання виробничого потенціалу, та у 20 % – за рахунок природних ресурсів. Отже, у структурі національного багатства багатьох розвинених країн домінує людський капітал, який складає від 2/3 до 3/4 від загальної величини національного багатства.

У сучасному суспільстві розвиток економіки пов'язаний з рядом нових проблем, однією з яких є проблема дослідження ролі держави у формуванні умов розвитку людського капіталу, особливо на тлі прискорюваних процесів постіндустріалізації та глобалізації економіки. Зокрема, назріває необхідність у розробці нового підходу до державної політики розвитку людського капіталу, в рамках якого уряд здатний діяти як ефективний інвестор, який розуміє, що успішне вирішення даної задачі – це питання визначення здатності держави до адаптації і розвитку в умовах постіндустріалізації [2, с. 87].

Аналіз зарубіжного досвіду державного регулювання формування людського капіталу показує, що розвиток людського капіталу залежить від активізації таких напрямів державної політики, як поліпшення систем освіти і охорони здоров'я; підвищення доходів населення; поліпшення платоспроможного попиту в країні; ліквідація бідності; оптимізація міграційної політики; вдосконалення соціальної та економічної інфраструктури; підтримка розвитку громадянського суспільства. Наприклад, у стратегії соціально-економічного розвитку Євросоюзу (ЄС) «Європа-2020» перш за все, стоїть Людина, або ж «людський капітал». Основна мета стратегії – 40% молодих європейців повинні мати університетську освіту, робота повинна бути в 75% людей віком 20–64 років. Також, метою є зменшення на 20 млн. осіб, що перебувають на межі бідності (нині таких близько 80 млн.) [3]. За результатами впровадження Стратегії було підготовлено Спільний звіт

комітету з працевлаштування та комітету соціального захисту, в якому зазначається, що досягнення цілей Стратегії «Європа 2020» виконано на 75%. Незважаючи на певні невдачі, що були спричинені кризою, у країнах ЄС нещодавно спостерігалось значне збільшення зайнятості, рівень якої досяг рекордних позначок. В цілому, Стратегія «Європа 2020» вважається ефективною, її цілі чітко визначені, є кілька уроків, які слід врахувати і на майбутнє [4].

Україні доцільно досліджувати передовий досвід економічно розвинених країн світу з регулювання та активізації політики в сфері формування людського капіталу, коли на законодавчому рівні розроблено не тільки стимулюючі податкові заходи з підвищення активності підприємств в інвестуванні коштів в професійний розвиток співробітників. Зміна вектору розвитку української економіки, усвідомлення необхідності переходу на інноваційну стадію розвитку вимагає проведення системної державної політики в галузі формування людського капіталу. Політика формування якісного людського капіталу в Україні як на загальнодержавному, так і на територіальному рівнях має проводитись з урахуванням демографічної ситуації, зайнятості населення, рівня життя, ініціювання створення нових робочих місць, у першу чергу в інноваційних секторах, підготовці та перепідготовці працівників, що вивільняються, підтримці малого та середнього підприємництва. Головним завданням є удосконалення структури зайнятості та оптимізація структури робочих місць, удосконалення державних цільових програм з точки зору їх впливу на умови зайнятості за видами економічної діяльності та регіонами.

Основними напрямками розв'язання проблеми зайнятості в територіальному розрізі та за видами економічної діяльності мають бути:

- оцінка загальної потреби в робочих місцях та формування ринку професій; визначення регіональних і галузевих пріоритетів у створенні нових, додаткових та збереженні наявних високопродуктивних робочих місць;

- передбачення у програмах реструктуризації виробництва, галузей та окремих підприємств першочергових заходів щодо сприяння зайнятості населення в регіонах, де спостерігається напруження на ринку праці, а також у містах і районах з монофункціональною структурою виробництва, що мають високий рівень безробіття;

- посилення мотивації до продуктивної праці та підвищення трудової активності населення; підвищення територіальної мобільності населення з метою перерозподілу робочої сили між регіонами;

– забезпечення зайнятості населення малих міст: підтримка малого та середнього підприємництва, спрямованого на створення нових робочих місць у малих містах; розвиток самостійної зайнятості населення;

– розширення сфери застосування праці за рахунок створення нових робочих місць через встановлення сприятливого інвестиційного режиму для підприємств, на яких створюються нові робочі місця, надання державної підтримки сільськогосподарським виробникам, підприємствам у депресивних регіонах;

– оптимізація потоків розподілу і перерозподілу економічно активного населення за сферами економічної діяльності, стимулювання переливу робочої сили до тих з них, які орієнтуються на виробництво конкурентоспроможної, інноваційної продукції.

В умовах посилення глобалізаційних процесів для підвищення ефективності державного регулювання доцільно застосування таких основних принципів, на яких повинна будуватися державна політика у сфері формування, відтворення та розвитку людського капіталу, а саме принципи: наукової обґрунтованості, системності, цілеспрямованості, погодження інтересів, пріоритетності, комплексності, збалансованості, соціальної орієнтації та перспективності. Заснована на цих принципах національна модель державного регулювання розвитку людського капіталу повинна поєднувати методи й інструменти державного регулювання, функції, стратегії розвитку людського капіталу, трансформацію старих і виникнення нових інститутів з урахуванням нових економічних закономірностей і ціннісних соціокультурних факторів, враховуючи вплив і можливості глобального ринкового механізму [5, с. 213].

Формування та розвиток людського капіталу передбачає передусім інвестування в людину в її освіту, професійну підготовку, підвищення кваліфікації, охорону здоров'я, мобільність, духовний та фізичний розвиток людини, що сприяє підвищенню продуктивності праці та доходу, є основною передумовою сталого розвитку як людини, так і суспільства в цілому. Значний вплив на рівень розвитку людського капіталу є зацікавленість держави у його збільшенні.

З метою зміцнення людського капіталу на рівні територіальної громади пропонується: 1. Ефективно впроваджувати положення Переглянутої Європейської хартії участі молоді в громадському житті на місцевому і регіональному рівнях; 2. Сформувати стратегії розвитку молодіжної сфери на рівні громад; 3. Утворити у складі виконавчих органів об'єднаних територіальних громад окремі структурні підрозділи з питань молоді; 4. Регулярно проводити навчання праців-

ників органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад питанням організації надання адміністративних та соціальних послуг сім'ям, дітям та молоді; 5. Сприяти створенню та розвитку молодіжної інфраструктури, зокрема регіональних і місцевих молодіжних центрів для навчання, самореалізації та змістовного дозвілля молоді; 6. Утворити молодіжні консультативно-дорадчі органи регіонального та місцевого рівнів; 7. Створити ефективну систему інформування дітей та молоді, громадських активістів, які з ними працюють, про всеукраїнські й міжнародні заходи у сфері молодіжної політики та національно-патріотичного виховання; 8. Під час формування місцевих бюджетів передбачати видатки на заходи щодо реалізації пріоритетних напрямів молодіжної політики, розвиток та функціонування молодіжної інфраструктури, підтримку ініціатив молоді та інститутів громадянського суспільства, що працюють з молоддю; 9. Забезпечити розроблення рекомендацій та впровадження інформаційних кампаній (в тому числі навчальних курсів з академічного підприємництва та інноваційного бізнесу, корпоративного та торговельного права, права інтелектуальної власності) у регіональних закладах освіти усіх рівнів; 10. Забезпечення участі територіальних громад в міжнародних програмах для підвищення якості життя та зміцнення людського капіталу, сприяння розвитку міжнародного співробітництва в цій сфері.

Таким чином, нагальною залишається проблема визначення пріоритетів розвитку суспільства і держави, формування ефективної системи стратегічного планування в Україні та державної стратегії розвитку науки, технологій та інноваційної діяльності. Відтак, політика держави в цій сфері повинна стати окремим самостійним напрямом регулятивної функції Уряду.

Економічний розвиток і національна конкурентоспроможність держав є неможливими без ефективної національної політики щодо розвитку людського капіталу – це ставить перед Україною нові завдання й нові виклики: необхідність прогнозування та врахування загальносвітових тенденцій розвитку суспільства й економіки, розуміння та використання регіональних переваг і перспектив у загальносвітовому вимірі. Тож для досягнення міжнародних конкурентних переваг Україні, яка має значний науково-освітній потенціал, до основних пріоритетів потрібно віднести інвестиції у людський капітал та спрямувати зусилля на його розвиток.

Література:

1. Шапуров О.О. Людський капітал як фактор економічного зростання // Держава та регіони. – 2008. – № 1. – С. 180–184.

2. Ишмухаметов Н.С. Роль государства в формировании условий устойчивого развития человеческого капитала [Электронный ресурс] / Н.С. Ишмухаметов // Государственное управление. Электронный вестник. – 2011. – Выпуск № 28. – Режим доступа: http://e-journal.spa.msu.ru/vestnik/vipusk/28_2011.htm.

3. Европейська Стратегія. «Європа 2020» Режим доступа: <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%200%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>.

4. Спільний звіт комітету з працевлаштування та комітету соціального захисту. Оцінка Стратегії «Європа 2020». Режим доступа: <file:///C:/Users/%D0%90%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80/Downloads/KE-03-19-788-EN-N.pdf>.

5. Скиба С. А. Теоретико-методологічні аспекти державного регулювання розвитку людського потенціалу. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (Економічні науки). 2014. № 4 (28). С. 213–221. Режим доступа: <http://journal.tsatu.edu.ua/index.php/econ/article/viewFile/188/185>.